

Makalenin Türü : Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi : 12.05.2024
Kabul Tarihi : 04.09.2024

 <https://doi.org/10.29029/busbed.1482099>

MODERN CİMBASSO VE 19. YÜZYILDA CİMBASSO OLARAK ADLANDIRILAN ÇALGILARA GENEL BİR BAKIş

Emre DEMİRÇİ¹

ÖZ

Bas karakterli bakır algılar ailesinin bir üyesi olan “cimbasso”, valf sisteminin bulunması ile ortaya çıkmış algılardandır. Kökeni, 16. yüzyılda ortaya çıkmış olan “serpent” adındaki çalgıya kadar uzanmaktadır. “S” şeklinde ahşap bir gövdeye sahip olmasına rağmen bakır algılar ailesinin bir üyesi olarak sınıflandırılan serpent, 18. yüzyılın sonlarına gelindiğinde yapısal olarak büyük bir değişikliğe uğramıştır. Farklı isim ve modellerde üretilen bu algılar askeri ve sivil bandolarda, opera ve senfoni orkestralarında aktif olarak kullanılmıştır. Her bir çalgı bir önceki modelin sorunlarını gidermeyi amaçlamış, yenilenmekte ve genişlemekte olan orkestralardaki bas seslerine çözüm odaklı üretilmişlerdir. 19. yüzyıl İtalya’sında bas karakterli bakır algıları tanımlamak için kullanılan *cimbasso* adı, Verdi’nin 1881 yılındaki girişimleri ile günümüzde sadece bir çalgıyı tanımlayan bir terime dönüşmüştür. Nitel araştırma yöntemi ile hazırlanan bu çalışmada, cimbasso olarak adlandırılan çalgıların kökenleri, yapısal özellikleri ve kullanım alanları incelenmiş, modern cimbasso çalgısının nasıl ortaya çıktığı ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cimbasso, Üflemeli algılar, Bas bakır algılar, Valf sistemi, 19. yüzyıl, orkestra.

¹ Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı, emre.demirci@hacettepe.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5596-7313>.

Article Type : Research Article
Date Received : 12.05.2024
Date Accepted : 04.09.2024

 <https://doi.org/10.29029/busbed.1482099>

A GENERAL OVERVIEW OF THE MODERN CIMBASSO AND THE INSTRUMENTS CALLED CIMBASSO IN THE 19TH CENTURY

Emre DEMİRCİ¹

ABSTRACT

Cimbasso, a member of the family of brass instruments with a bass character, is one of the instruments that emerged with the invention of the valve system. Its origin dates back to the instrument called “serpent”, which emerged in the 16th century. Although it has an "S"-shaped wooden body, the serpent, which is classified as a member of the brass instrument family, underwent a major structural change in the late 18th century. These instruments, produced under different names and models, were actively used in military and civilian bands, opera and symphony orchestras. Each instrument aims to solve the problems of the previous model and was produced with a focus on the bass sounds in orchestras that are being renewed and expanded. The name cimbasso, which was used to describe brass instruments with a bass character in 19th century Italy, turned into a term describing only one instrument today, with Verdi's initiatives in 1881. In this study prepared with a qualitative research method, the origins, structural features and usage areas of the instruments called cimbasso are examined and how the modern cimbasso instrument emerged is discussed.

Keywords: Cimbasso, wind instruments, bass brass instruments, valve system, 19th century, orchestra.

¹ Doç. Dr., Hacettepe University Ankara State Conservatory, emre.demirci@hacettepe.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5596-7313>.

1. GİRİş

19. yüzyılda İtalya’da *cimbaso* olarak adlandırılan bas karakterli bakır çalgıların kökeni, 16. yüzyılda ilk örneklerine rastlanan ve “serpent” olarak adlandırılan çalgıya kadar uzanmaktadır. Kilise orkestralarında ve bandolarda aktif olarak kullanılmış olan “S” şeklinde bir gövdeye sahip olan bu çalgı, uzun yıllar aktif olarak kullanılmıştır. Sahne üstü orkestralar ve senfonik eserlerde de yerini alan *serpent*, 19. yüzyıla gelindiğinde yapısal olarak yeni bir forma bürünmüştür. Ortaya çıkan yeni algılar, farklı ölkelerde farklı materyal ve modellerde fagota benzer bir formda üretilmiştir.

“Cimbaso” adı ilk defa 19. yüzyılın başlarında İtalya’da kullanılmıştır. O dönemde *cimbaso* adının bir grup çalgıyı, bas karakterli bakır algıları tanımlamak için kullanıldığı görölmektedir. *Guiseppe Verdi* (1813-1901) son iki operasında (Fallstaff ve Otello) Pelitti firmasının ürettiği ve kendisinin talebi üzerine tasarladığı çalgıyı kullanmış ve çalgı daha sonra “Verdi Contrabasso” ya da “Verdi Cimbaso” olarak adlandırılmıştır. Günümüzde algı modern formuna kavuşmuştur ve yukarıdaki kavramlar yerine “Modern Cimbaso” ya da sadece “Cimbaso” olarak tanımlanmaktadır.

Modern cimbaso, genellikle orkestralarda fa ve si bemol akortlu modellerinde kullanılmaktadır. Bakır algılar ailesinin bas karakterli bir üyesi olan cimbaso genellikle fa akortlu modeli tercih edilmesine rağmen si bemol, mi bemol, do ve bir oktav alttan si bemol akortlu modellere de sahiptir (<https://en.wikipedia.org>). “T” şeklinde bir yapıya sahip olan *cimbaso* birbirinden ayrılabilen kalak, ağızlık ve valf mekanizmasının olduğu gövde kısmı olmak üzere üç ana parçadan oluşmaktadır. Çalgı sađ el ile 4, sol el ile kullanılan 2 (bazı modellerinde 1) valf düzeneğine sahiptir. Sol el ile kullanılan 2 valf, çalgının kalın ses aralığını genişletmek ve teknik pasajlarda icracıya kolaylık sağlaması için tasarlanmıştır. Koyu ve yumuşak bir ses rengine sahip olan *cimbaso*, trombon grubu ile uyumlu bir ses rengine sahiptir. Orkestralarda bakır algılar dışında, *trombon* grubu ile ya da tek başına kontra fagot ya da yaylı bas algıları desteklemektedir (Tracy, 1990, s. 54). *Cimbaso* için nota yazımında dördüncü çizgi fa anahtarı kullanılmaktadır. Çalgı, *tuba* ağızlığı boyutlarında bir ağızlık ile alınmasına rağmen ses reñi olarak kontrbas trombona daha yakındır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Günümüzde birçok Avrupa ve Amerikan orkestraları *modern cimbaso* ve *cimbaso* olarak adlandırılan algılar için yazılmış eserlerin seslendirilişinde geleneksel olarak bu algıları kullanmaya devam ettikleri görölmektedir. Türkiye’de ise orkestraların envanterinde bulunmayan bu çalgıların kullanılmadıkları görölmektedir. Özellikle *cimbaso* için yazılmış eserleri tuba ya da bas trombon algıları seslendirmektedir. Bu durum göz önüne alınarak yapılan çalışmada *modern cimbaso* ve *cimbaso* olarak adlandırılan algılar hakkında literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Yapılan literatür taraması sonucu *modern cimbaso* ve *cimbaso* olarak adlandırılan algılar hakkında yeterli kaynak olmadığı anlaşılmıştır. Yapılan çalışmanın literatüre katkı yapılarak bu algılar hakkında bilgi sahibi olmak isteyen herkese kaynak sunmak açısından önemli olduğu düşünölmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu alışma, veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı nitel bir araştırmadır. Çalgılar hakkındaki fiziksel ve tarihsel bulgular bir araya getirilerek oluşturulmuştur.

2.2. Evren ve Örneklem

Yapılan araştırmada 19. yüzyılda ortaya çıkan *modern cimbaso* algısının ilk olarak 16. yüzyılda görölen *serpent* adındaki çalgıya kadar uzandığı görölmektedir. *Serpent*, 16. yüzyıldan 19. yüzyıla kadarki süreçte birçok evrim geçirmiş ve farklı isimlerde adlandırılmıştır. Araştırmanın evrenini *cimbaso*, örneklemini *serpent*, *rus fagotu*, *bas korno*, *ophicleide*, *bombardon* ve *modern cimbaso* oluşturmaktadır.

3. BULGULAR VE YORUM

3.1. ERKEN DÖNEM CİMBASSO ÇALGILARI

Cimbaso adının tam olarak neden esinlenilerek kullanıldığı bilinmemektedir. Araştırmacılar bu konuya açıklık getirmek için bazı fikirler sunmuşlardır. *Cimbaso* adı *Renato Meucci*’ye göre “corno in basso” (bas korno) algısından türemiştir ve *cimbaso* ile *bas korno* isimleri aynı algıları tanımlamak için kullanılmıştır (1996, s. 144). *Bevan Clifford* ise “küçük metal tekne” ya da içeri doğru bükölmüş olan nesnelere için kullanılan “cimba” veya “cymba” terimlerinden esinlenilmiş olunabileceğini belirtmiştir (1978, s. 213).

Cimbasso adının ilk olarak 1815-1820 yılları arasında Milan şehrinde kullanıldığı bilinmektedir (www.vsl.info). 1825 yılındaki La Scala Opera Orkestrasının bir planı *serpent* adı verilen çalgıyı da içermektedir ve bu çalgı büyük bir olasılıkla cimbasso adı ile adlandırılan ilk çalgıdır (Bevan, 1978, s. 54). Genel olarak İtalya’da *cimbasso* adı orkestralardaki bas karakterli üflemeli çalgıları tanımlamak için kullanılmıştır (Herbert, Wallace, 1997, s. 145). Burada adı geçen çalgının *upright serpent* formundaki bas karakterli çalgılardan birisinin olması muhtemeldir.

Örneğin, 1954 yılında yayımlanan önemli bir İngiliz müzik referans sözlüğünde *cimbasso*, dar boru çapları olan “si bemol tuba” olarak, Cambridge İtalyanca Müzik Sözlüğünde (1962) ise “ophicleide” olarak tanımlanmıştır (Bevan, 1978, s. 212). *Douglas Yeo* bu kavram kargaşası ile ilgili şunu söylemiştir; “On bakır çalgı icracısına “*Cimbasso nedir?*” diye sorduğunuz zaman, muhtemelen çok net olmayan kısmen doğru on farklı cevap alırsınız” (Yeo, 2005, a, s. 56).

3.1.1. Serpent

Serpent çalgısının tarih sahnesindeki yerini alması 16. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Pek çok araştırmacı ve icracı, çalgının 1590 yılında Auxerre’de (Fransa’nın Burgonya bölgesi) *Canon Edmé Guillaume* tarafından icat edildiğini söylemektedir (www.berliozhistoricalbrass.org). Çalgı yılan gibi kıvrımlı bir yapıya sahiptir. “Yılan” anlamına gelen *serpent* adının çalgıya bu yüzden verilmiş olduğu muhtemeldir (görsel 1). Çalgı, deri ile kaplanmış ahşap bir gövdeye sahip olmasına rağmen bakır çalgılar ailesinin bir üyesidir (Hostiou, 2005, s. 399). Bakır çalgılarda kullanılan trombon ağızlığı boyutlarında bir ağızlık ile çalınan *serpent* do akortlu ve üç oktava yakın bir ses aralığına sahiptir. *Serpent* soprano ve kontrbas modellerinde de üretilmesine rağmen bu modeller popüler olamamıştır.

Serpent, “cornett” ailesinin bas karakterli bir üyesi olarak tasarlanmıştır (www.yeodoug.com). Çalgının “S” şeklindeki gövdesinin üzerinde altı delik vardır ve bu deliklere basılarak notalar oluşturulur. Ses renginin yumuşak bas bir karaktere sahip olması özellikle koro ile uyum içinde duyulmasını sağlamaktadır. Çalgı ilk olarak kilisede bas vokalleri seslendirmek amacı ile kullanılmıştır (Hostiou, 2005, s. 399).

Görsel 1. *Serpent* (<https://en.wikipedia.org>)

18. yüzyılda Avrupa’da birçok ülkede popüler hale gelen ve askeri bandolarda da yerini alan *serpent*, 19. yüzyıla gelindiğinde *Mendelssohn* (1809-1847), *Berlioz* (1803-1869) ve *Wagner* (1813-1883) gibi bestecilerin eserlerinde de yer almıştır.

Tablo 1.

Serpent Çalgısının Kullanıldığı Eserler (Mckean, 2022, s. 51).

Bestelendiği Yıl	İlk Seslendirilişi	Yer	Besteci	Eser
1824	1825	Paris	Berlioz	Messe Solennelle
1830	1830	Paris	Berlioz	Symphonie Fantastique
1830	1832	Berlin	Mendelssohn	Symphony No. 5 Reformation
1834	1836	Düsseldorf	Mendelssohn	Paulus
1837-40	1842	Dresden	Wagner	Rienzi

Serpent “S” şeklindeki yapısından dolayı tutması ve alması zor bir çalgıdır. Özellikle askeri bandolarda yürüyerek alınması gerektiği durumlarda icracı için konforlu olmamıştır. algının gövdesindeki deliklerin ergonomik olmaması da icracıyı zorlamış, çalgı üzerinde bazı değişikliklerin yapılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Fransa ve İngiltere’de üretilen “military serpent” (askeri serpent) adı verilen çalgılara daha konforlu bir alım amacı ile yardımcı tuşlar eklenmiştir. Fakat bu girişimler çok etkili olamamıştır. Özellikle çalgının uzun gövdesi ile ilgili bir çözüm arayışına gidilmiş, çalgının minimal ve alım tekniğinin daha basit bir sisteme sahip olması üzerine çalışmalar yapılmıştır. Sonuç olarak çalgının “S” şeklindeki gövdesi ikiye katlanarak fagot çalgısına benzer bir çalgıya dönüştürülmüştür (Carse, 1965, s. 269). Ortaya çıkan bu yeni çalgı “upright serpent” olarak adlandırılmaktadır. Boyutu kısalan bu yeni çalgının üzerine eklenen tuşlar icracıya daha kolay ve basit bir alım tekniği sağlamıştır. “S” şeklindeki antik *serpent* algısının gelişmiş bir versiyonu olan bu algı, Avrupa’da birçok ülkede farklı materyaller ve isimlerde üretilmiştir. Özellikle italyan *cimbasso*, rus fagotu (*russian bassoon*), *bas korno* (*corno in basso*) ve *ophicleide* algılarının tasarımında büyük bir etki yaratmıştır (Costantino, 2010, s. 9).

3.1.2. Rus fagotu (Russian bassoon) ve Bas korno (Corno in basso)

1789’da Lille’de yaşayan İtalyan müzisyen *J.J. Regibo* “serpent droit”, 1799’da Londra’da yaşayan Fransız *serpent* icracısı *Louis Alexandre Frichot* ise “corno in basso” algılarının mucitleri olarak bilinmektedir (Heyde, 2015, s. 21). Fransızca’da *upright serpent*, “serpent droit” olarak geçmektedir. “upright” ve “droit” terimleri “düz, dik, yukarı doğru dik açıda” anlamlarına gelmektedir ve bu iki terimin çalgının yapısal özelliğini tanımlamak için kullanıldığı düşünölmektedir. Buna göre iki çalgının aynı çalgı olduğu söylenebilir. *Serpent droit*, gövdesinin ahşap olması ve şeklinin fagotu andırmasından dolayı sonraki yıllarda “Rus Fagotu” olarak literatüre girmiştir (Costantino, 2010, s. 10). algının gövdesinin ahşap olmasına karşın, kalak kısmı ve ağızlık borusu metalden yapılmıştır. *Rus fagotu* ne bir fagot ne de Rusya’da üretilmiş bir çalgıdır. Bir kavram kargaşasından dolayı adının *Rus fagotu* olarak kaldığı düşünölmektedir.

Fransızca’da (russe) “Russian” (Rus) kelimesine çok benzer şekilde telaffuz edilen Rust’tan (Lyon’daki ilk üreticilerden biri, yerine Dubois geçti) geldiği varsayılmaktadır. Başka bir teoriye göre, Prusya’daki Napolyon seferlerinde kullanılan “Russian” yerine (başka bir yazım hatası nedeniyle) ilk etapta “Prussian Fagot” (Prusyalı Fagotu) olarak adlandırılmış olabilir. Her iki durumda da, üretici Rust’un aslında Prusya (Prussia) kökenli olmasına rağmen, adının gerçek coğrafi kökeniyle hiçbir ilgisi olmadığı varsayılmaktadır. (www.oscarabella.com: 2013)

Çalgı şekil olarak antik *serpent* ile farklılık gösterse de alım tekniği aynıdır. Tek fark bu yeni çalgıda deliklerin üzerinde metal ekstra iki tuş bulunmasıdır. Bu tuşlar, alım tekniğini kolaylaştırmak ve ses kalitesini iyileştirmek amacı ile çalgıya eklenmiştir (görsel 2).

Görsel 2. Rus Fagotu (Russian Bassoon) (<https://www.metmuseum.org>)

Douglas Yeo’ya göre bu algılar farklı ülkelerde üretilmiş ya da kullanılmış olsalar da hepsi bas seslerdeki sorunları çözmek için kullanılmışlardır (Yeo, 2005, s. 56).

Rus fagotu ve *bas korno* arasındaki ana farklılıklar řu şekilde sıralanabilir *Rus fagotu* gövdesi ahşap, kalak kısmı ise metalden yapılmış bir çalgıdır. Bazı modellerinde kalak kısmı yılan ya da ejderha kafasına benzer bir yapıdadır (görsel 3).

Görsel 3. Rus Fagotu (Russian Bassoon)(www.oscarabella.com: 2013)

Bas korno ise genel olarak metalden yapılmış bir çalgıdır (görsel 4).

Regibo ve Frichot, çalgılarda yaptıkları yeniliklerle sadece bandolarda yürürken çalınmasını kolaylaştırmayı amaçlamadılar, aynı zamanda daha güçlü bir ses elde etmeyi de amaçladılar fakat iki farklı yöntemle: Regibo, çalgının ses kalitesini ve gücünü artırmak için borularını daha geniş tutmuş, Frichot ise çalgının borularını daha dar tutmuş fakat çalgıya konik yapıda geniş bir kalak ekleyerek çalgının sesini trombon ve korno çalgılarıyla uyumlu bir hale getirmeyi amaçlamıştır. (Heyde, 2015, s. 21)

Her iki çalgı da aynı boyutlarda, aynı ses aralığına sahip, altı delikli ve üç tuşlu çalgılardır.

Görsel 4. Bas Korno (Corno in Basso) (www.omnia.ie)

Bas korno İngiltere’de çok popüler olmuş bir çalgı olmasından dolayı “english bass corno” olarak da bilinmektedir. Özellikle askeri ve sivil bandolarda çok popüler olmuştur.

Upright serpent ailesine mensup olan bu çalgılara benzer bir çalgı 19. yüzyılın başlarında İtalya’da görülmüştür. “Serpentone” olarak da bilinen çalgı daha sonraki yıllarda cimbasso olarak adlandırılmıştır. Hem russian basson hem de bas korno ile benzerlik göstermektedir. Bas korno gibi konik yapıda bir kalak, russian basson gibi ahşap bir gövdeye sahiptir. Bu çalgılar arasındaki tek fark tuşlarının farklı yerlerde olmasıdır. 1816 yılında Paganini’nin çalgıyı eserinde kullanmasından sonra Bellini, Rossini ve Donizetti gibi birçok İtalyan besteci de çalgıya eserlerinde yer vermişlerdir (Costantino, 2010, s. 11).

Tablo 2.*Erken Dönem Cimasso algısının Kullanıldığı Eserler (Mckean, 2022, s. 51).*

Bestelendiği Yıl	İlk Seslendirilişi	Yer	Besteci	Eser
1817	1817	Naples	Rossini	Armida
1820	1820	Naples	Rossini	Moometto II
1831	1831	Milan	Bellini	Norma
1833	1833	Florence	Donizetti	Parisina
1840	1840	Milan	Verdi	Un Giorno di Regno

3.1.3. Ophicleide

Upright serpent algılar bir dönem için bandolarda ve opera orkestralarında kullanılmaya devam edilmiştir. Bu süreç esnasında tamamen metalden üretilmiş başka bir çalgı ortaya çıkmış ve kısa sürede popüler hale gelmeyi başarmıştır. İki versiyonu olan *ophicleide*, 1817'de Paris'te *Halary* (*Jean-Hilaire Aste*) tarafından tuşlu versiyonu, 1835 civarında hem Paris'te *Guichard* hem de Viyana'da *L. Uhlmann* tarafından valfli versiyonu icat edilmiştir (Meucci, 1996, s. 148). *Ophicleide* adı Yunanca *ophis* (serpent) ve *kleis* (kapatmaya yarayan) sözcüklerinden türetilmiştir (Ojutkangas, 2020, s. 5). *Halary*, "keyed bugle" (Tuşlu Borazan) adlı çalgıyı Paris'te düzenlenen bir bando töreninde görmüş ve çalgıdan esinlenerek *ophicleide* algısının alto ve tenor-bas modellerini üretmiştir (görsel 5).

Görsel 5. Keyed Bugle (theoldstonefort.org)

Fakat algı bu patentler dışında farklı modellere de sahiptir. Bu modeller soprano (clavtube), alto fa ve mi bemol (quinticlave), tenor-bas do ve si bemol (*ophicleide*) ve kontrbas fa ve mi bemol (monster) modelleridir (görsel 6). En çok tercih edilen model tenor-bas *ophicleide* modeli olmuştur. Yaygın olarak kullanılan modeli on bir tuşlu versiyonu olmuştur. Fakat sekiz ve on iki tuşa kadar değişen modellerde de üretilmiştir. Bu tuşların eklenmesinin nedeni çalgıya teknik pasajlarda kolaylık sağlamak, ses kalitesini iyileştirmek ve çalgının ses aralığını genişletmektir. Ses aralığının  oktav aralığında olduğu söylenebilir.

Görsel 6. Ophicleide soprano, alto, tenor-bas ve kontrbas modelleri (<https://en.wikipedia.org>)

Askeri ve sivil bandolarda, nefesli orkestralarında hemen popüler hale gelmiştir. Çalgı ilk defa 1819 yılında G. Spontini'nin *Olimpie* adlı operasında kullanılmıştır. (Baines, 1993, s. 199). Sonraki yıllarda *Rosisini*, *Donizetti*, *Berlioz*, *Meyerbeer* ve *Mendelshon* gibi besteciler tarafından da orkestralarda tercih edilmişlerdir.

Tablo 3.

Ophicleide Çalgısının Kullanıldığı Eserler (Mckean, 2022, s. 51-52)

Bestelendiği Yıl	İlk Seslendirilişi	Yer	Besteci	Eser	Çalgı
1826	1826	Paris	Rossini	Le siège de Corinthe	Tuşlu Ophicleide
1845	1845	Paris	Berlioz	Symphonie fantastique	Tuşlu Ophicleide
1836	1836	Paris	Meyerbeer	Les Huguenots	Tuşlu Ophicleide
1840–41	1843	Dresden	Wagner	Der fliegende Holländer	Tuşlu Ophicleide
1845–46	1846	Paris	Berlioz	La damnation de Faust	Tuşlu Ophicleide
1855	1855	Paris	Verdi	Les vêpres siciliennes	Tuşlu Ophicleide
1867	1867	Paris	Verdi	Don Carlos	Tuşlu Ophicleide
1874	1874	Venice	Verdi	Requem	Tuşlu Ophicleide
1842	1843	Postdam	Mendelssohn	Musik zu Ein Sommernachtstraum	Valf Ophicleide
1843	1843	Leipzig	Schumann	Das Paradies und die Peri	Valf Ophicleide
1840–41	1843	Dresden	Wagner	Der fliegende Holländer	Valf Ophicleide
1844–47	1847	Vienna	Flotow	Martha	Valf Ophicleide
1849	1849	Naples	Verdi	Luisa Miller	Valf Ophicleide
1851	1851	Venice	Verdi	Rigoletto	Valf Ophicleide
1853	1853	Rome	Verdi	Il Trovatore	Valf Ophicleide
1862	1862	St. Petersburg	Verdi	La forza del destino	Valf Ophicleide
1870–71	1871	Cairo	Verdi	Aida	Valf Ophicleide

3.1.4. Bombardon

Tasarımı, 1823'te Varşova'da kaldığı sırada Viyanalı algı yapımcılarından oluşan *Riedl* ailesinden *Wenzel Riedl*'e atfedilmektedir (Heyde, 2017, s. 13). Ana materyali metal olan *bombardon* on iki tuşa sahiptir ve form yapısı *ophicleide* algısına benzemektedir (görsel 7). Bu nedenle *bombardon* adı o dönemde Güney Almanya, Bavyera, Avusturya ve Lombardiya'da yaygın olarak kullanılırken, kuzeyde *ophicleide* adı ile bilinmektedir. (Heyde, 2017, s. 14). Riedl 1833 yılında on iki tuşlu *bombardona* valfler eklemiş ve aynı yıl patentlerini almıştır. Bombardon artık hem tuşlu hem de valfli modellere sahip bir çalgıya dönuşmüştür. İtalya'da *serpent*, *russian basson*, *ophicleide* ve *bombardon* gibi bas karakterli bakır algılar genel olarak *cimbasso* olarak adlandırılırken ilginç bir şekilde İngiltere'de bu algılar *bombardon* olarak adlandırılmıştır. İlerleyen yıllarda "tuba" olarak adlandırılan çalgının icadından sonra İngiltere'de bu durum değişmiştir.

Dönemin müzik anlayışı ve orkestralardaki genişleme eğilimi sonucu daha güçlü ve daha karanlık bas seslere sahip çalgıların ortaya çıkmasına neden olmuştur. *Wilhelm Friedrich Wieprecht* bu talebi karşılayacak bir çalgı geliştirmeyi başarmıştır. *Bas tuba* ilk kez 1835 yılında *Second İnfantry Guard Regiment*'de (İkinci Piyade Muhafız Alayı) kullanılmış, aynı yıl *Wieprecht*, fa akortlu geniş boruları olan üç veya dört valfli *bombardonu* tanıtmıştır (Bevan, 1978, s. 86).

Görsel 7. *Wieprecht Bombardon* (www.oscarabella.com)

Bas tuba ve *Riedl*'in *bombardonu* arasında teknik bir farklılık yoktur. Fakat yapısal olarak tuba daha geniş boru çaplarına ve kapalı bir kalak yapısına sahiptir. Fa ve mi bemol akortlu modelleri olan çalgı günümüz orkestralarında tuba olarak adlandırılırken askeri bando ya da nefesli orkestrasında *bombardon* ya da kısaca bas olarak adlandırılmaktadır. Genel olarak *bombardon* adı mi bemol ve ssi (duble si) bemol akortlu bas bakır nefesli algıları tanımlamak için kullanılmıştır ve fa akortlu ve daha tiz sesli algıları içermemektedir (Carse, 1965, s. 302). İcadından kısa süre sonra tuba ya da *bombardon* algıları askeri bandolarda çok popüler olmuştur. Birçok besteci çalgıyı eserlerinde kullanmış, opera ve sahne üstü orkestralarda *ophicleide* algısının yerine geçmiştir.

Tablo 4.

Bombardon Algısının Kullanıldığı Eserler (Mckean, 2022, s. 53)

Bestelendiği Yıl	İlk Seslendirilişi	Yer	Besteci	Eser	algı
1853–54	1869	Munich	Wagner	Das Rheingold	Do Bombardon
1854–56	1870	Munich	Wagner	Die Walkure	Do Bombardon
1856–71	1876	Bayreuth	Wagner	Siegfried	Do Bombardon
1869 1876	1876	Bayreuth	Wagner	Götterdämmerung	Do Bombardon
1869–76	1877	St. Petersburg	Borodin	Symphony No. 2	Mi bemol Bombardon
1877	1878	Moscow	Tchaikovsky	Symphony No: 4	Mi bemol Bombardon
1880	1882	Moscow	Tchaikovsky	1812 Overture	Mi bemol Bombardon

1867	1886	St. Petersburg	Mussorgsky	Night on a Bare Mountain	Mi bemol Bombardon
1888	1888	St. P.	Rimsky-Korsakov	Scheherazade	Mi bemol Bombardon
1893	1893	St. P.	Tchaikovsky	Symphony No. 6	Mi bemol Bombardon
1895	1896	St. P.	Glazunov	Symphony No. 5	Mi bemol Bombardon
1906-08	1908	St. P.	Rachmaninoff	Symphony No. 2	Mi bemol Bombardon

3. 2. CİMBASSO

Giuseppe Verdi (1813-1901), 1872 yılında La Scala opera binasında sahnelenecek olan *Aida* operasından kısa süre önce yayıncısı olan *Giulio Ricordi*'ye gönderdiği mektupta şöyle yazmaktadır;

Dördüncü bir trombon konusunda tekrar ısrar etmek zorundayım. Bombardon ile devam etmemiz mümkün değil. Faccio ile konuş; belki de trombon grup şefine bu konuda ne yapacağımız konusunda danışmalıyız... Ben trombon ailesinin bir üyesi olan bas trombonu tercih ederim; fakat bu sorun olursa o zaman kalın si notasına inebilen normal bir ophicleide getirin. Ne olursa olsun, diğerleriyle uyuşmayan şeytani bombardon çalgısı olmasın. (Meucci, 1996, s. 155)

19. yüzyılda valf sisteminin icadı ile özellikle İtalya'da valf trombonlar kulislis trombonların yerini almıştır. Besteciler eserlerini valf trombonları düşünerek yazmışlardır ve bu bestecilerden birisi de *Verdi*'dir ve sözünü ettiği trombon grubu valfli trombonlardır. *Verdi*'nin burada bahsettiği *bombardon*, İtalyan çalgı yapım ustası *Giuseppe Pelitti*'nin 1846 yılında Milan'da (Bevan, 1978, s. 190) ürettiği başka bir bas karakterli bakır çalgı olan "Pelitton" olduğu düşünülmektedir. *Bas tuba* ve *bombardonun* icadından sonra geliştirilmiştir. Boruları ve kалаğı *bas tuba* ve *bombardona* göre daha geniş olacak şekilde tasarlanan pelitton, daha büyük ve karanlık bir ses rengine sahiptir. Pelitton, bu özelliklerinden dolayı İtalya ve Avrupa bandolarında oldukça popüler olmuştur (Costantino, 2010, s. 14). Fakat opera ve sahne üstü konser orkestralarında çok tercih edilmemiştir. *Verdi* mektubunda da belirttiği gibi daha küçük borulara ve yapıya sahip bir çalgıyı tercih ettiğini belirtmiştir ve istediği ses rengine sahip çalgıyı yine *Pelitti*'nin fabrikasında bulmuştur.

Verdi, *Pelitti*'nin yeni bir çalgı üzerinde çalışmalar yaptığını duymuş ve kendisini ziyarete gitmiştir. *Meucci* makalesinde, 4 Eylül 1881 tarihli *Gazzetta Musicale di Milano*'da yayınlanan "*Verdi*'nin *Pelitti* fabrikasını ziyareti" başlıklı haberden bahsetmektedir;

Verdi bas trombon ile ilgili bazı dileklerini dile getirdi. Pelitti jr. perşembe günü Maestro'nun isteklerini karşılayacak yeni bir çalgı yapmayı kabul etti. Verdi, maestro Boito ve sinyor Giulio Ricordi, üzerinde teknolojik denemelerin yapıldığı, tenor trombonun bir oktav altında duyulan yeni çalgıyı görmek için Pelitti fabrikasına gittiler. Bu yeni çalgı, diğer trombonlarla büyük bir uyum içinde harmanlanarak ses aralığı, tını, titreşim, güç, konfor ve icra açısından muhteşem sonuçlar veriyor. Buna göre, mükemmel, etkili ve homojen bir trombon dörtlüsü iki si bemol tenor trombon, bir fa bas trombon ve si bemol kontrbas trombon şeklinde olmalıdır ve bu, orkestra içinde trombonları diğer çalgılardan ayırmadan beraber büyük bir uyum içinde duyulmalarını sağlayacaktır. (Meucci, 1996, s. 158-159)

Verdi son iki operasında çalgıyı bas trombon adı ile tanımlarken, *Pelitti jr.* çalgıyı "Trombone Basso *Verdi*" (*Verdi* bas trombonu) olarak adlandırmıştır (görsel 8). Çalgı İtalya'da büyük ilgi görmüş ve kısa sürede orkestralardaki yerini almıştır. Fakat bestecilerin bu yeni çalgıyı farklı isimlerde adlandırdıkları görülmektedir. *Pietro Mascagni* (*Cavalleria Rusticana*) ve *Ruggero Leoncavallo* (*Pagliacci*) operalarında çalgıyı "bas tuba" olarak adlandırırken, *Giacomo Puccini* (*Tosca*) operasında *Verdi*'nin kendisi gibi çalgıyı "bas trombon" olarak adlandırmış, *Ettore Panizza* ise "trombone basso *Verdi*" olarak adlandırırken, *Puccini* (*Turandot*) operasında çalgıyı "trombone contrabbasso" (kontrbas trombon) olarak adlandırmıştır (McKean, 2022, s. 31).

Çalgı *Verdi*'nin en favori bas bakır nefesli çalgısı olmuş, öyle ki *bas tuba* İtalya'da tanıtıldıktan sonra bile *Verdi* ve diğer İtalyan besteciler eserlerinde bu yeni çalgıyı kullanmayı tercih etmişlerdir (Yeo, 2005, s. 56).

Görsel 8. Modern Fa Cimasso (*thein-brass.de*)

19. Yüzyılda müzisyenler arasında *cimasso* adı yaygın olarak kullanılmış gibi görünmesine rağmen tam olarak hangi çalgıyı tanımladığı net değildir. Terim, 19. yüzyılda müzisyenler ve çalgı yapım ustaları arasında günlük kullanımda olmasına rağmen *cimasso* adı, yalnızca trombonlara bir oktav aşağıdan eşlik eden bir çalgıyı tanımlamaktan öteye gidememiştir (<https://www.vsl.co.at>).

Günümüzde cimasso adı kataloglarda ya da günlük kullanımda tek bir çalgıyı, Trombon Basso Verdi ya da Verdi Kontrabasso algısını tanımlamak için kullanılmaktadır.

Her ne kadar Verdi 1881'den sonra bu çalgıyı yalnızca iki operasında kullanmış olsa da (1887'de Othello ve 1893'te Falstaff), yine de Verdi'nin daha önceki operalarındaki 4. trombon da dahil olmak üzere bas partisini "yeni cimasso"da icra etmek geleneksel hale geldi. Aslında bu gelenek artık Gaetano Donizetti (1797-1848) ve Vincenzo Bellini'nin (1801-1835) operaları gibi diğer İtalyan operalarını da kapsayacak şekilde yayıldı. (www.vsl.info)

İtalya'da başlayan bu gelenek günümüzde devam etmektedir. Özellikle İtalyan opera orkestraları bu geleneği sürdürmektedir. 20. yüzyılda bazı markalar tarafından çalgı daha gelişmiş versiyonlarında üretilmeye devam etmiştir. Özellikle Thein Brothers 'ın modelleri yaygın olarak kullanılmaktadır ve kataloglarında *cimasso* adı ile isimlendirilmiştir (*thein-brass.de*).

Tablo 5.

Cimasso (Verdi) algısının Kullanıldığı Eserler (Mckean, 2022, s. 53)

Bestelendiği Yıl	İlk Seslendirilişi	Yer	Besteci	Eser
1887	1887	Milan	Verdi	Otello
1890	1890	Roma	Mascagni	Cavalleria Rusticana
1892	1892	Milan	Leocavallo	Pagliacci
1893	1893	Milan	Verdi	Falstaff
1899	1900	Roma	Puccini	Tosca

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

19. yüzyıl sanayi ve endüstri ağı olarak bilinmektedir. Yüzyılın başından itibaren ortaya çıkan teknolojik gelişmeler ve bunun getirisi olan yeni icatlar toplum yaşantısını etkilemiştir. Bu değişim süreci birçok alanda etkisini göstermiştir. Özellikle sanat, edebiyat ve felsefe alanlarında yeni akımların ve fikirlerin ortaya çıkmasında büyük rol oynamıştır.

19. yüzyıl Avrupa'sında orkestralar yeni çalgıların katılmasıyla genişlemiş ve çalgılardan daha büyük ve kaliteli sesler talep edilmeye başlanmıştır. Bu yüzyılda icat edilen valf sistemi trombon, trompet ve korno gibi bakır çalgılara eklenerek çalgıların ses kalitesini, teknik kapasitenin artırılmasını ve özellikle bas seslerdeki ses aralığının genişletilmesini sağlamıştır. Avrupa'da büyük bir heyecanla karşılanan valf sistemi, çalgı yapım ustaları tarafından birbirinden farklı model ve teknolojiler ile geliştirilmiş, özellikle bas bakır algılar grubunda yeni çalgıların ortaya çıkmasında büyük rol oynamıştır. Bu algıların her biri bir önceki modelin sorunlarını gidermek amacı ile farklı boyut ve şekillerde, farklı materyaller ya da farklı valf modelleri uygulanarak tasarlanmıştır. Yüzyıl boyunca devam eden bu süreçte besteciler de bu yeni algıları eserlerine dahil etmeye başlamışlardır.

Cimbasso adının kökeni ortaya atılmış bazı fikirlerin ilerisine gidememiştir. 19. yüzyılda İtalya’da bas karakterli çalgıları tanımlamak için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Tanımladığı çalgıların kökeni “serpent” adındaki çalgıya kadar uzanmaktadır. “S” formundaki bu çalgı, 19. yüzyılın başında fagot benzeri bir yapıda farklı modellerde üretilmiştir. Bu çalgılar çalım tekniği ve yapısal olarak büyük benzerlik göstermelerine karşın *serpent droit*, *rus fagotu*, *bas korno*, *ophicleide* ve *bombardon* gibi farklı isimlerde adlandırılmışlardır. 19. yüzyılın başlarında kullanılan *cimbasso* teriminin bu çalgıları ve türevlerini tanımlamak için kullanılmıştır. 1881’de Pelitti markasının farklı bir formda (“T” şeklinde) ürettiği ve başta Verdi’nin ve diğer İtalyan bestecilerin eserlerinde kullandıkları bas karakterli bakır çalgı, İtalya’da kısa sürede çok popüler olmuştur. Çalgı her ne kadar ilk zamanlarda “bass trombon Verdi”, “Verdi kontrbasso” ve “cimbasso Verdi” gibi farklı isimlerde adlandırılmış olsa da günümüzde “cimbasso” adı ile bilinmektedir.

1881 yılındaki ilk örneklerinden günümüze kadar olan süreçte çalgı gelişimini sürdürmüştür. Günümüzde bazı jaz orkestralarında ve bandalarda hatta geleneksel olarak bazı kilise müziklerinde kullanılmakta olan çalgı, senfonik ve opera müziğindeki yerini *tuba* çalgısına bırakmıştır. Her ne kadar *cimbasso* için yazılmış olan eserler dahil olmak üzere orkestralardaki yerini *tuba* çalgısına bırakmış olsa da çalgı, günümüzde envanterinde *cimbasso* bulunan bazı orkestralarda *cimbasso* için yazılmış Verdi ve İtalyan bestecilerin eserlerinde geleneksel olarak kullanılmaya devam edilmektedir.

Günümüzde Türkiye’deki orkestralarda özellikle *modern cimbasso* çalgısının kullanılması Verdi’nin istediği ses rengini anlamamıza yardımcı olacağı düşünülmektedir. Müziğin dönemsel tınılarını duymak ve içselleştirmek o dönemi daha iyi anlamamıza katkı sunacaktır. Yüzyılları kapsayan klasik batı müziğinin bu geleneksel çalgıları zaman içinde yok olma noktasına gelse de klasik batı müziğinin kökeni olan Avrupa ve Amerika orkestralarının büyük bir çoğunluğu halen geleneksel olarak bu çalgılara sahip çıkmaya devam etmektedir.

KAYNAKÇA

- Abella, O., Tuba period instruments. http://www.oscarabella.com/instruments/russian_bassoon.html
- Abella, O., Tuba period instruments. <https://www.oscarabella.com/instruments/first-tubas.html>.
- Baines, A. (1993). *Brass Instruments Their History and Developments*. Mineola. Dover Publications, Inc.
- Carse, A. (1965). *Musical Wind Instrument*. Da Capo Press.
- Clifford, B. (1978). *The Tuba Family*. Faber.
- Costantino, A. (2010). *The Cimbasso and the Operatic Works a Guiseppe Verdi Pedogical and Aesthctic Comparison*. [Doctoral dissertation] University of Texas, Texas.
- Herbert, T., Wallace, J. (ed.). (1997). *The Cambridge Companion to Brass Instruments*, Cambridge University Press.
- Heyde, H. (2015). The Bass Horn and Upright Serpent in Germany Part 1: The Continental Bass Horn1. *Historical brass society journal*. 27, 21-40. DOI: 10.2153/0120150011002.
- Heyde, H. (2017). The Bass Horn and Upright Serpent in Germany Part 3: Bombardon and Ophicleide: Sound and Musical Use of the Bass Horn, Serpent, and Ophicleide. *Historical brass society journal*. 29, 13-46. DOI: 10.2153/0120170011002.
- Hostiou, V. (2005). Contribution of Acoustic in Playing Early Instruments in Agreement With Historical Usage: The Serpent as Example. *In Proc. Forum Acusticum, Budapest*. 399-403. <http://www.conforg.fr/acoustics2008/cdrom/data/fa2005-budapest/paper/744-0.pdf>
- Mckean, J. A. (2022) *Tubas, Tubists, and Composers: a Mixed-Methodological Approach to Performerand Composer-Instrument Relationships* [Doctoral dissertation]. Manchester Metropolitan University, Manchester.
- Meucci, R. (ev.) Waterhouse, W. (1996). The Cimbasso and Related Instruments in 19th-Century İtaly. *The Galpin Society Journal*, 49, 143-179.
- Ojutkangas, K. (2020). *The Ophicleide as an Orchestral Instrument: Past and Future Perspectives* (Post graduate disstertation). University of the Arts Helsinki Sibelius Academy, Helsinki.
- OmniaEnglishbasshorn.https://www.omnia.ie/index.php?navigation_function=2&navigation_item=%2F09102%2F_MINIM_UK_43368&repid=1.
- The Met. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/504920>
- The old stone fort museum, Keyed bugle. <https://theoldstonefort.org/keyed-bugle/>
- Thein brass, cimbasso. <https://thein-brass.de/en/instrument/cimbasso/>
- Tracy, B. A. (1990), *The Contrabass Trombone: Its Development And Use*. (Doctoral dissertation). University of Illinois, Urbana-İllinois.
- Vienna symphonic library, <https://www.vsl.info/en/academy/brass/cimbasso#range>
- Wikipedia, Ophicleide, <https://en.wikipedia.org/wiki/Ophicleide>
- Wikipedia, Serpent. [https://en.wikipedia.org/wiki/Serpent_\(instrument\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Serpent_(instrument))
- Yeo, D. (1998). *Tempted by a serpent*. https://www.yeodoug.com/articles/serpent/serpent_tempted.html.
- Yeo, D. (a), (2005). *Berlioz historical brass, Serpent: Myths and Misconceptions* <http://www.berliozhistoricalbrass.org/serpent.htm>.
- Yeo, D. (b), (2005). Some clarity about the cimbasso. *The Brass Herald Magazine*, 56-57. https://www.yeodoug.com/articles/Yeo_Brass_Herald_cimbaso_2005.pdf.

ÇALIŞMANIN ETİK İZİNİ

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Bu araştırma için etik kurulu onayı gerekmemektedir.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

1.yazarın araştırmaya katkı oranı %100’ dür.

Yazar 1: Bütün bölümlere katkı sunmuştur.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı bulunmamaktadır. Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.